

Memo van de gedeputeerde

drs. J.J.C. van den Hout

Gedeputeerde Natuur, Water en Milieu

Onderwerp

Feitenrapportage Brede Screening Maasstroomgebied gewasbeschermingsmiddelen en opkomende stoffen

Datum

16 oktober 2018

Documentnummer

4362134

Aan

Provinciale Staten van
Noord-Brabant

Van

J.J.C. van den Hout

Telefoon

(073) 681 26 54

Email

jvdhout@brabant.nl

Bijlage(n)

2

Geachte Statenleden,

Via deze memo wil ik u kennis laten nemen van de resultaten van de Brede Screening Maasstroomgebied van 2016. Aangezien u voor bestrijdingsmiddelen en opkomende stoffen regelmatig aandacht heeft gevraagd, informeer ik u graag hierover.

Aanleiding en doel van de Brede Screening

De Brede Screening Maasstroomgebied is een unieke samenwerking van alle grond- en oppervlaktewaterbeheerders, drinkwaterbedrijven in het Maasstroomgebied met directe betrokkenheid van kennisinstituten als RIVM en Deltares, en belangenbehartiger van de gewasbeschermingsmiddelenindustrie Nefyto. De resultaten zijn daarmee eenduidig en breed gedragen.

In de Brede Screening Maasstroomgebied worden gewasbeschermingsmiddelen en opkomende stoffen gemeten in zowel grond- en oppervlaktewater als in effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Deelnemende partijen zijn de provincies Limburg en Noord-Brabant, de in het Maasstroomgebied liggende waterschappen (Hollandse Delta, Rivierenland, Brabantse Delta, Aa en Maas, De Dommel en Limburg), en drinkwaterbedrijven (Brabant Water, Evides, Waterleidingmaatschappij Limburg, Dunea en RIWA Maas), en Rijkswaterstaat.

In totaal 312 locaties waar bestrijdingsmiddelen en 122 locaties waar opkomende stoffen werden gemeten. Daarbij gaat het om de analyse in grondwatermonsters van circa 250 bestrijdingsmiddelen en 250 opkomende stoffen en circa 185 bestrijdingsmiddelen en 80 opkomende stoffen in oppervlaktewater- en effluentmonsters. In totaal ruim 132.000 analyseresultaten.

Relatie met kaderrichtlijn water

De Brede Screening wordt voor grondwater eveneens gebruikt als toestandsbepaling voor de Kaderrichtlijn Water (KRW). Voor oppervlaktewater is het nadrukkelijk geen toetsing van de waterkwaliteit aan de Kaderrichtlijn Water. De bemonsteringsstrategie in de Brede Screening voor oppervlaktewater gericht op het daadwerkelijk vinden van de onderzochte stoffen (worst-case scenario) in plaats van het vaststellen van de gemiddelde toestand (KRW). De Brede Screening geeft daarmee een representatief beeld welke stoffen er in het oppervlaktewater kunnen worden aangetroffen.

Rapportage 2016

Het 'Feitenrapport Brede Screening bestrijdingsmiddelen en opkomende stoffen Maasstroomgebied 2016' geeft de feitelijke resultaten weer van de meetcampagne die in 2016 is uitgevoerd. Op basis van alle meetgegevens sinds de start van de Brede Screening eind vorige eeuw is een trendanalyse uitgevoerd op het vinden van gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewater (Trendanalyse dataset Brede Screening Maasstroomgebied). De Brede Screening is echter nooit opgezet om statistisch betrouwbare langjarige trends te bepalen, maar vooral voor het maken van momentopnames over de toestand. Per screening zijn er verschillen in deelnemers, meetnauwkeurigheden, stoffenlijsten etc. Trendbepaling is dan ook niet eenvoudig gebleken. Zo komen de pijnstillers ibuprofen en paracetamol in 2016 niet meer voor in de top 20 van meest voorkomende stoffen. Dit is waarschijnlijk niet zo zeer te wijten aan minder gebruik als wel aan minder nauwkeurig meten door het laboratorium, waardoor lage concentraties buiten beeld zijn gebleven.

Datum

16 oktober 2018

Stuknummer

Resultaten 2016

Bestrijdingsmiddelen en opkomende stoffen worden in zowel grond- en oppervlaktewater als het effluent aangetroffen. De concentraties zijn veelal het hoogst in het effluent (vooral de opkomende stoffen) en afnemend richting oppervlaktewater en grondwater. In het grondwater bestaat een relatief groot deel van de aangetroffen stoffen uit afbraakproducten van bestrijdingsmiddelen. Deze zijn niet humaan toxisch, maar worden wel vaak aangetroffen, ook in oppervlaktewater. Zo worden twee afbraakproducten (DMS (dimethylsulfide) en desfenylchloridazon) in meer dan de helft van de grondwatermeetpunten aangetroffen. In oppervlaktewater staan de stoffen op plaats 4 en 2 van meest aangetroffen stoffen. DMS kan bij drinkwaterbereiding die verder gaat dan eenvoudige zuivering (ozonbehandeling) omgezet worden in een toxicologisch wel relevante stof. In het Maasstroomgebied wordt dit type zuivering (nog) niet toegepast bij grondwaterwinningen of juist niet meer bij oppervlaktewaterwinningen. Het feitenrapport geeft nadere informatie over de specifieke stoffen die worden aangetroffen.

Stoffen die in de vorige brede screening (2011-2012) veel werden aangetroffen, behoren in 2016 nog steeds tot de meest voorkomende stoffen. Het gaat dan in zowel grond- als oppervlaktewater om gewasbeschermingsmiddelen als glyfosaat, mecoprop en bentazon en diverse afbraakproducten. Dit leidt niet altijd tot daadwerkelijke normoverschrijdingen. Ook bij de opkomende stoffen worden in 2011-2012 en 2016 vergelijkbare stoffen veel aangetroffen.

Enkele in 2016 voor het eerst geanalyseerde stoffen zijn veelvuldig aangetroffen. Voorbeelden hiervan zijn een aantal afbraakproducten van gewasbeschermingsmiddelen in grond en oppervlaktewater en de stof 2-methylthiobenzothiazool in oppervlaktewater. De laatste stof is meteen de meest aangetroffen stof en komt vrij bij bandenslijtage. Dit veelvuldig aantreffen doet vermoeden dat er nog meer stoffen aanwezig zijn in grond- oppervlaktewater, maar waarop nog niet wordt geanalyseerd.

Trends over de verschillende meetjaren

Ondanks de in de inleiding genoemde problemen bij het maken van een statistische trendanalyse voor de gewasbeschermingsmiddelen is een aantal voorzichtige conclusies te trekken.

In grondwater zijn vrijwel geen trends gevonden. In alle meetpunten in oppervlaktewater gezamenlijk werd voor 15 van de 60 beschouwde stoffen een algemene daling geconstateerd en voor 6 een stijging. Daarnaast werden per individuele locatie zowel stijgende als dalende stoftrends aangetoond. Voor 9 stoffen zijn zowel een algemene daling als ook dalingen per locatie aangetoond (diuron, isoproturon, diethyltoluamide (DEET), mecoprop (MCP), simazine, atrazine, imidacloprid en pyrimethanil) en voor één stof (tebuconazol) een dergelijke stijging. Voor trends op het niveau van een enkele locatie of stof wordt verwezen naar het rapport.

Datum

16 oktober 2018

Stuknummer

Breed gebruik van resultaten Brede Screening

Bestrijdingsmiddelen en medicijnresten maken onderdeel uit van de Delta-aanpak waterkwaliteit en Zoetwater. De resultaten van de Brede Screening kunnen in dit spoor worden meegenomen om te komen tot een aanpak voor vermindering van emissies en verbetering van de waterkwaliteit. Vergelijkbaar hiermee werkt de landelijke werkgroep 'Aanpak opkomende stoffen' dit uit voor de overige opkomende stoffen.

Daarnaast worden de gegevens ook voor allerlei regionale processen en projecten gebruikt als bronnenanalyse Maasstroomgebied (als onderdeel van de Delta-aanpak), Rivierdossier Maas, Early warning drinkwaterwinningen, Schone Maaswaterketen, Brabant InZicht.

De uitkomsten van de Brede Screening krijgen een plek in de afwegingen rondom de tussenevaluatie van het Provinciaal Milieu en Waterplan 2016-2021 die momenteel wordt uitgevoerd.

Communicatie

Met het gereed komen van de rapportage is het eindproduct van de Brede Screening Maasstroomgebied 2016 opgeleverd. De gegevens mogen nu door alle deelnemers gebruikt en ontsloten worden. In Noord-Brabant gebeurt dit via de website www.BrabantInZicht.nl.

In de eerste maanden van 2019 zal een regionale conferentie gehouden worden waarin de resultaten gedeeld zullen worden met belanghebbenden en geïnteresseerden (op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau).

Doorgaan met Brede Screening in de toekomst

De Brede Screening wordt door alle deelnemers onderschreven als een waardevol instrument waar alle betrokkenen in het waterbeleid bij betrokken zijn. Zoals hierboven beschreven worden de resultaten ook steeds breder toegepast. In 2022 voeren we weer een Brede Screening uit vergelijkbaar aan die van 2016. In 2019 zal een tussentijdse zogenaamde smalle screening worden uitgevoerd. Hieronder vallen de metingen voor gewasbeschermingsmiddelen in grondwater (landelijke afspraak om dit driejaarlijks te monitoren) en meer onderzoeksmatige metingen naar stoffen die in 2016 nog niet gemeten waren of extra metingen ter bevestiging van metingen uit 2016.

Bij de invulling van de beide screenings zal ook gekeken worden naar het inzetten van nieuwe monitorings- en analysetechnieken. Dit mede om het hoofd te bieden aan de steeds langer wordende lijst met te monitoren opkomende stoffen.

Afsluiting

Ik hoop u met deze memo voldoende geïnformeerd te hebben over het aantreffen van gewasbeschermingsmiddelen en opkomende stoffen in het watersysteem.

Datum

16 oktober 2018

Stuknummer

Met vriendelijke groet,

drs. J.J.C. van den Hout